

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทอน จังหวัดหนองคาย

ประวัติความเป็นมา

เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาในนามัสการ พระราชินีโรธรังสี คัมภีปัญญาวิศิษฎ์ หลวงปู่เทศก์ เทศรังสี ณ วัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พระองค์ทรงเยี่ยม และทอดพระเนตรความเป็นอยู่พสกนิกรชาวอำเภอ ศรีเชียงใหม่ ทรงมีพระกระแสพระราชดำรัสว่า หมู่บ้านวังน้ำมอก บ้านดอนขนุน บ้านภูพินังม่วงและหมู่บ้านอื่น ๆ บริเวณที่ตั้งอยู่ใกล้ป่าต้นน้ำห้วยทอน สมควรที่จะพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อช่วยให้เกษตรกร มีน้ำในการเพาะปลูกพัฒนาอาชีพของราษฎรให้มั่นคงอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาหมู่บ้านในการช่วยเหลือราษฎรในรูปหมู่บ้านป่าไม้เพื่อป้องกันไม่ให้อาณาเขตรุกรุกตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๓๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จมาพระราชทานเพลิงศพ พระราชินีโรธรังสี คัมภีปัญญาวิศิษฎ์ หลวงปู่เทศก์ เทศรังสี ณ วัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พระองค์ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งต่อผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย ว่าให้เร่งรัดหน่วยงาน ที่รับผิดชอบโครงการพระราชดำริ ห้วยหินสิวและห้วยทอน ให้เห็นผลโดยเร็วโดยเฉพาะพื้นที่ที่ยังสมบูรณ์ ป่าไม้สมควรที่จะให้มีการบำรุงรักษาป่าไม้ให้อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของ พระราชินีโรธรังสี คัมภีปัญญาวิศิษฎ์

ดังนั้น สำนักงานป่าไม้จังหวัดหนองคาย จึงทำการสำรวจข้อมูลสภาพป่าสงวนแห่งชาติบริเวณพื้นที่โครงการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงาน และงบประมาณดำเนินการสนองแนวทาง พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และดำเนินการประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาอาชีพ และพัฒนาในด้านอื่น ๆ

หลักการและเหตุผล

เป็นการสนองแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านการพัฒนาอาชีพ และพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้อาณาเขตรุกรุกตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำลำธารและเนื่องจากป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพานพร้าวและป่าแก้งไก่อ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำทอนได้ถูกบุกรุกทำลายโดยวิธีต่างๆ จากมนุษย์หลายแบบหลายประการด้วยกัน

ดังนั้น จังหวัดหนองคาย โดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดหนองคายจึงได้เข้าดำเนินการพัฒนาลุ่มน้ำทอนในหมู่บ้านเป้าหมาย ๓ หมู่บ้าน และหมู่บ้านอื่นๆ ในบริเวณใกล้ต้นน้ำลำห้วยทอน ๑๐ หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมด้านส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ด้านการประชาสัมพันธ์ และสร้างจิตสำนึกด้านพัฒนาหมู่บ้านและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาป่าร่วมกับทางราชการ อันทำให้ราษฎรมีอาชีพมีอยู่ในอย่างมั่นคง มีที่ทำกินและที่อยู่อาศัยอย่างถูกต้อง มีความมั่นใจ และมั่นคงในการประกอบอาชีพสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และให้ความร่วมมืองการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อผลประโยชน์เกื้อกูลต่อพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับการดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทอน อันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดหนองคาย จะบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งราษฎรในพื้นที่เป้าหมายด้วย

วัตถุประสงค์

๑. ป้องกันรักษาป่าต้นน้ำลำธาร และควบคุมไฟป่าในพื้นที่โครงการ เนื้อที่ประมาณ ๗๑,๕๐๐ ไร่
๒. จัดที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยเพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพราษฎรที่อยู่ในพื้นที่โครงการ (โดยให้ ส.ป.ก. เข้าดำเนินการรังวัดและออกเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก. ๔-๐๑ ก. ให้กับราษฎรและให้กรมป่าไม้ดำเนินการพัฒนาส่งเสริมอาชีพและพัฒนาหมู่บ้านต่อไป)
๓. เร่งรัดดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรมให้กลับฟื้นคืนสภาพเดิมเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้กับราษฎรและเยาวชนในพื้นที่โครงการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพระบบเกษตรป่าไม้ (AGRO FOFESTRY) ให้กับราษฎรในพื้นที่โครงการ

โครงสร้าง

พื้นที่ดำเนินการและสภาพทั่วไปของโครงการ

๑. ดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพานพร้าวและป่าแก้งไก่อ ท้องที่ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม และตำบลด่านศรีสุข กิ่งอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เนื้อที่โครงการประมาณ ๗๑,๕๐๐ ไร่ สำนักงานโครงการฯ ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยไฮ หมู่ ๑๐ ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งอยู่ใกล้โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทอน (ตอนบน)
๒. อาณาเขตพื้นที่โครงการ ดังนี้
ทิศเหนือ จด ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑ (ศรีเชียงใหม่-สังคม)
ทิศใต้ จด ห้วยไฮ และเขตพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำทอน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก จด ห้วยหินขาว ห้วยกอก ห้วยถ้ำเต่า และห้วยข้างเผือก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันตก จด ห้วยเต่าไห ภูผาดัก และภูโปร่ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

สภาพภูมิประเทศและสภาพพื้นที่ทั่วไป แบ่งออก ๒ ลักษณะ ดังนี้

- ๑.) พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เป็นพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (Zone E) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบมีเนินเขาเตี้ยๆ สลับร่องห้วย และเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ ๓๒,๘๐๐ ไร่ สภาพพื้นที่ทั่วไปเกิดจากการบุกรุกถือครองทำการเกษตรกรรมมานานหลายปี พื้นที่ดังกล่าวจะดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของราษฎร และพัฒนาหมู่บ้านในรูปหมู่บ้านป่าไม้
- ๒.) พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (Zone C) สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ เป็นต้นน้ำลำธารที่สำคัญของห้วยเต่าไห ห้วยคอก ห้วยเม็กใหญ่ ห้วยถ้ำเต่า ห้วยข้างเผือกและห้วยทอน มีพื้นที่บางส่วนถูกบุกรุกเพื่อประกอบการเกษตรกรรม แต่ไม่มีการตั้งชุมชนอยู่อาศัยในพื้นที่นี้มีเนื้อที่ประมาณ ๓๘,๗๐๐ ไร่ พื้นที่ดังกล่าวนี้จะทำการตรวจตราและป้องกันรักษาป่า โดยมีให้มีราษฎรเข้าไปบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า และบริเวณที่ถูกบุกรุกมาก่อนจะทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าให้ฟื้นคืนสภาพเดิมต่อไป

ระยะเวลาดำเนินการ

ปีงบประมาณ ๒๕๓๗

สถานที่ตั้ง

หมู่บ้านห้วยไฮ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย